

การศึกษาลิขิตะ เลงพ่ายในแนวสุนทรียศาสตร์

นางสาวชอคา ศิริวิทย์เจริญ

003626

ศูนย์วิทยพัทยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

แผนกวิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2519

115A8219A

AN AESTHETIC STUDY OF LILIT TALENGPHAI

Miss Cholada Siriwittayacharoen

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

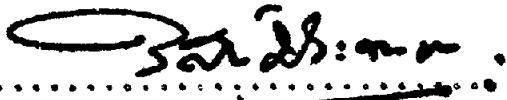
Department of Thai Language

Graduate School

Chulalongkorn University

1976

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

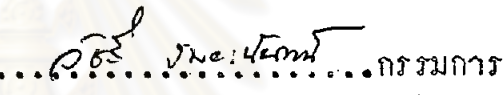

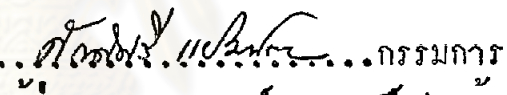
(ศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ)

คณบดี

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

 ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์เบญจวรรณ สุนทรากุล)

 กรรมการ
(ศาสตราจารย์วัชร รมยะนันท์)

 กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แยมันคดา)

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แยมันคดา

ศูนย์วิทยพัทยากร

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง

การศึกษาลิขิตทะเลงพ่ายในแนวสุนทรียศาสตร์

โดย

นางสาวชลดา ศิริวิทย์เจริญ

แผนกวิชา

ภาษาไทย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาลิลิตตะเลงพ่ายในแนวสุนทรียศาสตร์

ชื่อ นางสาวชลกา ศิริวิทย์เจริญ

แผนกวิชา ภาษาไทย

ประจำปีการศึกษา 2519

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นการศึกษาลิลิตตะเลงพ่ายในแนววิเคราะห์ วิจาร์ณ และเปรียบเทียบโดยเน้นหนักไปในด้านการศึกษาแนวสุนทรียศาสตร์เป็นสำคัญ ในการวิจัยครั้งนี้ได้อาศัยหลักการอ่านละเอียดของพระราชวรพงศเชอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ และของ ไอ.เอ. ริชาร์ดส์ เพื่อค้นหาความงามในคำต่าง ๆ ที่มีอยู่ในวรรณคดีเรื่องนี้ ทั้งนี้ได้อาศัยความรู้ในวิชาสาขาต่าง ๆ ได้แก่ วรรณคดี การประพันธ์ ปรัชญา ภาษา-ศาสตร์ จิตวิทยาและวาทะศิลป์

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มี 8 บท บทแรกเป็นบทนำ บทที่ 2 กล่าวถึงผู้แต่งและประวัติของผู้แต่ง เรื่องลิลิตตะเลงพ่าย ที่มาของเรื่อง และศึกษาวรรณคดีเรื่องนี้ในฐานะมหากาพย์ กล่าวคือ ชี้แจงให้เห็นว่ามหากาพย์ในที่นี้มีความหมายตรงกับหลักวรรณคดีสากลหรือมหากาพย์ของอินเดีย บทที่ 3 เป็นบทนิราศ ลักษณะทั่ว ๆ ไปของนิราศ นิราศในเรื่องตะเลงพ่าย และเปรียบเทียบนิราศเรื่องนี้กับวรรณคดีนิราศเรื่องอื่น ๆ บทที่ 4 ศึกษาการใช้คำของกวี บทที่ 5 กล่าวถึงวรรณศิลป์ในตะเลงพ่าย บทที่ 6 ศึกษาลักษณะเด่นของรสความ บทที่ 7 กล่าวถึงวิธีการอ่านวรรณคดีเรื่องนี้เพื่อให้คงความไพเราะสมดังเจตนาของกวี บทที่ 8 เป็นบทสรุป รวมทั้งเสนอแนะความคิดเห็นบางประการเพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนใจจะศึกษาต่อไป

ผู้เขียนหวังว่า วิทยานิพนธ์นี้คงจะเป็นประโยชน์แก่การศึกษาวรรณคดีไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องลิลิตตะเลงพ่ายมากพอสมควร และคาดว่าจะได้มีผู้นำทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ไปใช้ประกอบการศึกษาวรรณคดีไทยเรื่องอื่น ๆ อีกตามสมควร

Thesis Title An Aesthetic study of Lilit Talengphai

Name Miss Cholada Siritwittayacharoen

 Department of Thai Language

Academic Year 1976

ABSTRACT

This thesis is the analytical, critical and comparative studies which stress specifically on aesthetic theory. The research is based on Prince Pittayalongkorn and I.A. Richards's principles of thorough reading in order to seek the beauty of words in various aspects by means of the knowledge in literature, poetry, philosophy, linguistics, psychology and rhetoric.

The thesis consists of eight chapters. The first is the introduction. The second deals with the biography of the poet, the background of Lilit Talengphai and the study of this literature as an epic. Also, in this chapter, the author explains the meaning of epic in general comparing to the mahākāvya in Indian literature. The third chapter is about the characteristics of "nirat" in general and then the "nirat" in Lilit Talengphai with the comparison to other nirats. The fourth discusses the poet's language. The fifth describes the poetical embellishment. The sixth is the study of the meanings in some stanzas. The seventh deals with the readings of this book in accordance with

the purpose of the poet who intends to show. The eight is the conclusion and suggestion to those who, in future, may take on the research of this book in other aspects.

The author hopes that this research will be quite useful, particularly to the study of Lilit Talengphai. It is also to be expected that some ones would, in the same way, use the aesthetic theories as a guide-line to their study of other Thai literary works.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือของผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร. ศักดิ์ศรี แยมันคคา อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ซึ่งได้กรุณาตรวจแก้ไขตลอดเวลา
ที่ทำการวิจัย โดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ เป็นอย่างสูง

ศาสตราจารย์เบญจวรรณ สุนทรากุล และศาสตราจารย์วัชร รมยะนันท์
ได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นบางประการที่มีประโยชน์เป็นอย่างมากในเวลาสอบ
วิทยานิพนธ์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณ อาจารย์ ที่ ๆ รวมทั้งญาติมิตรทั้งหลายที่กรุณา
ให้คำแนะนำ ให้พิมพ์หนังสือประกอบการค้นคว้ารวมทั้งให้กำลังใจแก่ผู้เขียนมาโดยตลอด
อาทิ อาจารย์ชั้นพิเศษ ดร. คมคาย นิลประภัสสร อาจารย์ตรีศิลป์ บุญขจร และอาจารย์
ชั้นพิเศษวิสุทธิ์ บุญกุล ฯลฯ

อนึ่ง ตั้งแต่เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นต้นมาจนกระทั่งสำเร็จเป็นรูปเล่มดังที่
เห็นอยู่นี้ ผู้เขียนได้รับความช่วยเหลือจากนายชวน เรื่องรักษาลิขิต อยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะ
จะเป็นการ เดินทางไปค้นคว้าหาข้อมูล การพิมพ์ การโรเนียว การจัดเรียงลำดับหน้า
และอื่น ๆ จึงขอขอบคุณไว้ในที่นี้ด้วย

ท้ายที่สุดนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณเจ้าหน้าที่หอสมุดแห่งชาติ ที่ให้ความสะดวกในการ
ค้นคว้าและถ่ายเอกสารทั่ว เขียนเป็นอย่างดีและให้บริการด้วยความเต็มใจเป็นอย่างยิ่ง

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ข
บทที่	
1. บทนำ	1
ความเป็นมาของปัญหา	1
ความมุ่งหมายในการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย	6
วิธีที่จะดำเนินการวิจัย	7
2. ประวัติผู้แต่ง ที่มาของ เรื่องและทะเลงพ่ายในฐานะมหากาพย์	8
2.1 ประวัติของผู้แต่ง เรื่องทะเลงพ่าย	8
2.2 ที่มาของเรื่อง	15
2.3 ลีลิตทะเลงพ่ายในฐานะมหากาพย์	32
2.3.1 ความหมาย (ของมหากาพย์) ตามความคิดเห็น ของชาวอินเดีย	33
2.3.2 ความหมายตามการแบ่งวรรณคดีสากล	36
3. บทนิราศ	39
3.1 ความหมายของนิราศ	39
3.2 ลักษณะทั่วไปของนิราศ	47

3.3	บทนิราศในวรรณคดีประเภทลิลิต	51
3.4	บทนิราศในลิลิตตะเลงพ่าย	52
3.4.1	ความเหมาะสมในการกำหนดให้พระมหากุปราชา เป็นตัวละครเอกในช่วงที่เป็นบทนิราศ	53
3.4.2	นางในนิราศ : พระสนมของพระมหากุปราชา ..	60
3.4.3	พิจารณาบทนิราศในลิลิตตะเลงพ่ายเปรียบเทียบกับ บทนิราศในวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ	65
3.4.4	บทนิราศในเรื่องตะเลงพ่าย	76
4.	การใช้คำ	85
4.1	การใช้คำกับข้อบังคับทางฉันทลักษณ์	85
4.1.1	ความสัมพันธ์ระหว่างรูปคำกับจำนวนคำ	86
4.1.2	รูปคำกับความหมายของคำ	91
4.1.3	การเปลี่ยนแปลงรูปคำเพื่อประโยชน์ของสัมผัส ...	93
4.2	พิจารณาการใช้คำบางคำซึ่งแต่เดิมใช้คู่กับคำอื่นในลักษณะของ คำซ้อน	96
4.3	ศึกษาคำบางคำที่น่าสนใจ	99
4.4	การใช้คำกะทัดรัด	105
4.5	ความประณีตในการใช้คำ	108
5.	วรรณศิลป์ในตะเลงพ่าย	114
5.1	การใช้คำที่ก่อให้เกิดอรรถกถาทางคำนเสียงหรือความหมาย หรือทั้งเสียงและความหมาย	114

5.1.1	การเล่นเสียงสัมผัส	114
5.1.1.1	สัมผัสอักษร	114
5.1.1.2	สัมผัสสระ	119
5.1.2	การเล่นเสียงวรรณยุกต์	129
5.1.3	การเพิ่มเสียง ร ในคำ	130
5.1.4	การใช้คำอุทาน	131
5.1.5	การใช้คำอุจจารณ์วิลาส	132
5.1.6	การเล่นคำเป็นชุด	133
5.1.6.1	การเล่นคำเป็นชุดภายในวรรคเดียวกัน	133
ก.	การเล่นคำส่วนหน้า	134
ข.	การเล่นคำส่วนท้าย	135
ค.	การเล่นคำส่วนหน้าพร้อมกับคำส่วนท้าย	136
5.1.6.2	การเล่นคำชุดต่างวรรคห่างกัน	136
ก.	การเล่นคำส่วนหน้า	137
ข.	การเล่นคำส่วนท้าย	137
ค.	การเล่นคำต่อกันทั้งส่วนหน้าและ ส่วนท้ายหรือตลอดทั้งวรรค ...	137
5.1.6.3	การเล่นคำชุดต่อกันทั้งในวรรคและ ต่างวรรค	138
5.1.7	การเล่นคำซ้อน	140
5.1.8	การเล่นคำซ้ำ	143
5.1.8.1	ซ้ำเสียง	143
5.1.8.2	ซ้ำคำ	144

ก. คำคำที่อยู่ใกล้กัน	144
ข. คำคำที่มีไต่อยู่ใกล้กัน	148
ค. คำทั้งคำที่อยู่ใกล้กันและมีไต่อยู่ใกล้กัน	154
5.1.8.3 คำความหมาย	154
5.1.9 การเล่นคำกรอน	156
5.1.10 การเล่นคำแผลง	157
5.1.11 การเล่นคำที่มีความหมายต่างระดับ	158
5.1.12 การใช้คำเหมาะแก่กับเนื้อเรื่อง	161
5.1.13 การใช้ - กลุ่มคำเดียวกันแต่เรียงคำต่างกัน ...	163
5.1.14 การใช้คำหลาก	164
5.2 บทเปรียบเทียบ	167
5.3 โวหาร	184
5.3.1 โวหารที่คล้ายคลึงกับวรรณคดีเรื่องอื่น	185
5.3.2 โวหารที่มาจากพระราชพงศาวดาร	197
5.3.3 โวหารที่กวีทรงคิดขึ้นเอง	207
5.4 ภาพพจน์	209
6. ลักษณะเด่นของรสความในลิลิตตะเลงพ่าย	227
7. การอ่านวรรณคดีเรื่องตะเลงพ่าย	244
7.1 อ่านให้ถูกต้อง	245
7.1.1 แขนงข้อบังคับของบทประพันธ์	245
7.1.1.1 ลักษณะบังคับของรายสุภาพ	245
7.1.1.2 ลักษณะบังคับของโคลงสี่สุภาพ	246
7.1.1.3 ลักษณะบังคับของโคลงสามสุภาพ	247
7.1.1.4 ลักษณะบังคับของโคลงสองสุภาพ	248

7.1.2	จังหวะและการแบ่งตอนของบทประพันธ์	249
7.2	อ่านให้ใครสไฟเราะ	249
7.2.1	การอ่านให้เอือสั่มัสน	252
7.2.2	การอ่านคำชุกและคำซ้ำ	253
7.2.3	การอ่านอย่างเข้าถึงอารมณ์และรสของเรื่อง	254
8.	บทสรุป	260
	บรรณานุกรม	265
	ภาคผนวก	272
	ประวัติการศึกษา	275